

poznal jsem definitivně, že p. Dvořák nechápe dosahu mých výtek a proti mé kritice stylové a formové namítá věci látkové, zcela vnější a zcela lhostejné pro náš spor. Takto mohli bychom pokračovati i já i on v diskusi bez užitku ještě několik sešitů Noviny — proto vrátil jsem mu jeho rukopis, jsa přesvědčen, že jsem pro kritické poznání a ocenění jeho dramatu učinil víc, než může slušně žádati. Je-li čemu se usmátí v našem sporu, jest to, ujišťuji p. Dvořáka, jen to, že *on* klade na kritika požadavek znalosti českého prostředí — *on*, který dává bojovati bitvu grunwaldskou pro kalich a který tak trapně nepochopil ani charakteru ani životních motivů největších figur českých, Žižky a mistra Jana Husi, jak dokázal historik odborník. Zde opravdu jest možno jen se usmát. Moje kritika Václava IV. byla stylová a formová; pokud bylo třeba doplniti ji kritikou látkovou, stalo se to článkem dobrého historického badatele a přitom i dobrého literárního znatele. Tím vypořádala se Novina úplně s dílem p. Dvořákovým a není příčiny vraceti se k němu.

Nakonec vyvracím tvrzení p. Dvořákovy, jako bych ho byl vyzval k diskusi. Pan Dvořák navštívil mne *sua sponte*, nevyzván jsa a nepozván poesi, v mém bytě v neděli 30. října o 11. hodině dopolední, aby požádal mne o místo k obraně v tomto listě.

Pan Arnošt Dvořák a věcná diskuse

Pan Dvořák uveřejnil v Přehledu 20. ledna „přípis“, v němž svým způsobem útočí na Novinu, jako by křivdila jemu i jeho dramatu a vedla si v kritice i v diskusi vůči němu neloyálně. Poslal jsem následující řádky vysvětlení a odpovědi redakci Přehledu, který se několikrát prohlásil orgánem diskusním a připouštěl rád ke slovu obojí stranu i v otázkách mnohem menšího významu, než je otázka tato. Ale mimo nadání odmítla redakční rada uveřejnění mé odpovědi, ztotožnivši se tak s p. Dvořákem. Otiskují zde tedy svou odpověď jako dvakrát zajímavý dokument české literární loyality. —

1. Napsal jsem — abych začal věcmi vnějšími —, že pan Dvořák mne navštívil, aby mne požádal o místo k obraně v Novině, a na tom trvám. A mám pro to i důkaz. K rukopisu jeho repliky připsal jsem totiž: „Pan dr Arnošt Dvořák *požádal* mne o uveřejnění těchto řádků.“ Tuto poznámku četl p. Dvořák v korektuře i v 1. sešitě Noviny a *neprotestoval* proti ní. Jak by to bylo možné, kdyby poznámka ta obsahovala nepravdu?

2. Naznačil jsem již a zde dokládám znova, že p. Dvořákovy rozklady o „zlidovění“ dramatu jsou pouhé floskule a příliš laciná omluva pro vážné básnické a umělecké nedostatky jeho hry. Pan Dvořák dělá dnes ze zlidovění dramatu „krutý problém všech dramatiků dnešních mezi Londýnem a Moskvou“. Pan Dvořák vyzná se v umění jak másti čtenáře. Těch několik opravdových básníků dramatických, jež zná dnes Evropa, nestará se o tento překrutný problém, poněvadž ví, že „řešiti“ jej není v moci jednotlivcově; roztržka mezi lidem a vysokou poesií jest osudným následkem věků a věků a vyrovnat ji mohl by jen celý změněný běh moderní civilizace. Těch několik opravdových básníků stará se o to, čemu měl také pan Dvořák věnovat zvýšené úsilí: o tvorbu *zákonně stylové* básně dramatické. A to je také problém tak opravdový, že kdo se o něj jen pokusí, tomu znechutí se již samy

sebou laciné žerty, v nichž si libuje p. Dvořák. Mluvíti o jakési „lidovosti“ antické tragedie pokládám také za nečasný vtíp. Antická tragedie nemá nic společného s „lidovostí“, jak rozumíme tomu slovu dnes. Antická tragedie jest útvar *národní*, ale v aristokratickém, výlučném smyslu slova; umělecké dílo nejpřísněji *vázané* formy, obklopené a tísňené nejrůznějšími neústupnými konvencemi.

Usmát mohl jsem se jen požadavku páně Dvořákovy, aby Novina „rozřešila“ ten překrutný problém zlidovění dramatu. Jsou sice požadavky, které počívají svou neskromností, ale „pyšné naděje šována“ nesmí v nich zabřídát v holou a pustou pošestilost. Stejným právem mohl bych já žádat pak od p. Dvořáka, aby mně „rozřešil“ t. zv. problém perpetua mobile. Ostatně: kdyby „krutý problém“ ten rozřešila Novina, co zbylo by na p. Dvořáka? A za nic na světě nechtěl bych připravit ho o kolumbovskou slávu, třebaš šlo jen o pouhou nevinnou slovní donquijotiádu.

3. Pan Dvořák jest i mistr v zkrucování věcných posic. V prvotním článku v Novině nazval jsem královský sen, který dává snít p. Dvořák svému Václavovi, „skromný a šedý“ — rozuměj se stanoviska básně dramatické. Pan Dvořák namítl proti tomu: „Snad bych se odhodlal jej tak nazvati, kdybych byl na př. Japonce, nepoznavši nikdy českého smutku.“ (Novina, 2. sešit.) Zde tedy „český smutek“ měl býti jakousi rozhodující instancí, která mění původní a správný (to přiznával i p. Dvořák) soud estetický.

Takovou argumentaci nazval jsem ve své replice *ne* „ohydným vlastenčením“, jak si dnes s průhlednou tendencí upravuje můj text p. Dvořák, nýbrž „ohydným *zlozvukem*“, který se nemá vyskytnout ve věcné diskusi. „Český smutek“ jest argument sentimentální, ale ne argument estetický. „Český smutek“ neudělá ze špatného díla uměleckého dobré dílo. Napsal jsem o tom v Novině:

„Básnická velikost jest cosi, co platí pro Japonce jako pro Čecha, — jest cosi, co se soudí vnitřními kritérii theoretickými, a ne zřeteli praktického utilismu. Že konkrétní historický čin Václavův — dekret Kutnohorský — byl nám s prospěchem, o tom není diskuse. Nejde však o toto historické *faktum*, nýbrž o stupeň zákonnosti a síly Vaší básnické *vise*, Vaší *tvorby*. Neračte tedy mísit tuto dvojí oblast zcela různorodou.“

Co na to p. Dvořák?

V Národních listech 11. prosince zkroutil zcela naše posice, aby unikl z dilematu. Z „českého smutku“ učinil sans gène české *prostředí* a napsal doslova: „Nekoketují s vlasteneckým citem, jestliže žádám od Japonce, aby seznal české *prostředí*, chce-li pochopiti českou poesii, nekoketují s vlasteneckým citem, žádám-li totéž ještě přísněji a detailněji od českého kritika —“ a dnes v Přehledě mluví již p. Dvořák o mně jako o „nějakém Japonci, který nemá ponětí o českém *prostředí*...“

Tam vede prosím „český smutek“! Ba ano, jest to opravdu český smutek a česká bída, smí-li se takto argumentovat. To není dialektika, to je *rabulistika*.

— Za to, že jsem nepřipustil činit z „českého smutku“ estetické kritérium, stal jsem se „Japoncem, který nemá ponětí o českém *prostředí*“.

Tomu říká p. Dvořák diskuse! Tak si ji představuje. Z českého smutku obratem ruky udělat české *prostředí*, z ohydného *zlozvuku* udělat ohydné *vlastenčení* — račte s ním diskutovat, komu je libo, ale já, můj ty český smutku, skládám zbraně.

4. Pan Dvořák neznal by tak dobře české prostředí, jak je zná, kdyby nevěděl že literárního odpůrce smí v polemice v českém prostředí zpodezírat, jak je mu libo a místo o faktech že smí mluvit o svých fantasiích jako o holé skutečnosti.

Tak napsal p. Dvořák klidně, že jsem si „kývnul na jakéhosi p. —y—“ „patrně pro jistotu“. Lituji, že musím zpřetrhat fantastické předivo p. Dvořákovy: p. —y— není někdo, na něhož by se dalo kývat. Za šifrou —y— kryje se p. dr Vlast. Kybal (mohu jej jmenovat, poněvadž v listě, kterým provázal svůj článek, píše, že šifra ta jest jen prozatímná, a že dojde-li k věcné diskusi, povede ji svým jménem). Nemám čest žítí s p. drem Kybalem v intimnosti, abych si mohl na něho „kývnout“; ale neučinil bych toho, i kdybych mohl, poněvadž bych to nepokládal za fair. Pan dr Kybal poslal mně svůj článek *sua sponte*, nebyv mnou požádán, z prostého zájmu na věci a já uveřejnil jsem jeho článek doslova celý, ačkoliv jsem v něčem v literární analýze s ním nesouhlasil, také ze zájmu věcného, aby byl slyšán i hlas jiný, v lečems p. Dvořákovi příznivější než hlas můj; nejsem ani literární terorista ani literární dogmatik, který by nepřipouštěl jiného soudu, má-li jen literární logickou formu.

Ve věci samé hájíti p. dra Kybala pokládám za neoprávněné i zbytečné. Muž, který napsal znamenitou monografii o Matěji z Janova a vydává kriticky jeho spisy, měl jistě nejpřísnější právo promluvit o dramatech, jež se obírá také genesi husitismu, a věděl, co píše a proč to píše; uzná-li námitky p. Dvořákovy za hodné odpovědi, odpoví mu jistě sám. Zatím vidí i prostý vzdělaný laik, v čem chybně postihuje p. Dvořák genesi husitismu. Husitské hnutí jistě bylo i hnutí národní, ale národní živel v něm byl podmíněn živlem náboženským, velkým duchovným kvasem theokratickým — a právě tato podmíněnost a souvislost unikla p. Dvořákovi, a tím národní element ztratil u něho své vlastní charakteristické významnosti dobové.

5. Jak trapně nevybíravý dovede být ve svých argumentech pan Dvořák, toho ještě jeden doklad. Pan —y— kritisoval konec IV. aktu *obsahově*, já jej kritisoval co do *rytmického tempa dramatického* (napsal jsem doslova: „mocný dramatický rozstup *disonanční* na konci“... „kdo postavil proti sobě tak *mocnou fugou* toto trojí sporné stanovisko“ <Novina, III. ročník, str. 756>¹ — tedy vesměs užívám termínů z dramatického *přednesu*) — toto zcela zásadně různé hledisko nevedí ovšem znateli českého prostředí a on dedukuje klidně: hle, jak se porážejí: jeden vidí v něčem vrch, druhý nížinu.

„Desorientována a udivena jest obec Noviny po přednášce významného muže,“ praví p. Dvořák. Nikoliv, pane Arnošte Dvořáku: neboť obec Noviny, doufám, umí číst, kteréhožto umění zapomněl jste patrně Vy snad pro nové umění rabulistické, kterému jste se tak vášnivě oddal.

V Praze 25. ledna 1911.

Na mou poslední diskusi v 8. čísle Noviny odpověděl p. Arnošt Dvořák v posledním Přehledu bezobsažnou grimasou, která ráda by byla povýšená, jest však vpravdě jen bezradná; to dává mně právo minouti ji mlčky. Redakce Přehledu nechce si zase uvědomit, že jest něco jiného uveřejnění některý projev v neutrální rubrice veřejné hovorny nebo zaslána a něco jiného vytisknouti jej jako článek bez každé obmezující poznámky. Nehodlám však zde poučovat ani redakci Přehledu o tom, jak druhý způsob zavazuje redakci k souručenství a jak toto souručenství bylo v tomto případě nemístné a neslavné.

Dr J. Folprecht

vydal ve zvláštním otisku svou literárně historickou a kritickou studii o *Lermontovu* (v Praze 1910, nákladem vlastním, 103 str.). Práce p. Folprechtova jest velmi pěkná; studuje podrobně i všeobecnou dobovou a národní náladu i jedinečnou duševní a mravní organizaci autorovu, z níž tryskla jeho díla, dnes ještě živá a velmi aktuální mravně i umělecky. Správně jest postíženo, jak dílo Lermontovo jest výrazem duše kritické, mučené a ztrpké rozvráčeností a bédou moderní doby i moderního člověka a toužící vášnivě po očistě, třebaž neznala a nenalezala k ní cest posud. Správně jest také postaven Lermontov jako protivník proti Puškinovi a velmi určité jsou oba charakterisováni jako různé básnické typy; Puškin, duch olympický, básník z milosti boží, veliké srdce zvučící ozvukem všeho vesmírného nadšení a kladu, lartpourlartista, rek a polobůh, a vedle něho Lermontov, skrz naskrz člověk se vši svou bédou, se vším utrpením, vášní, zlobou a mdlobou, ale i opravdovostí, čestností a statečností svého zoufalství, umělec kritický a tendenční, a tím předchůdce i Turgeneva i Tolstého a dlouhé řady menších. Je-li co vytknouti práci p. Folprechtově, tož jen to, že nepovšimla si sdostatek uměleckého výrazu Lermontovova, neboť i jako vědomý umělec slovesný jest tvůrce Písně o kupci Kalašnikovu zjev výjimečně veliký. Píseň o kupci Kalašnikovu jest stylové arcidílo, jehož studium není možno dost vřele doporučiti dnešní mladé generaci básnické. Mnohé z toho, po čem touží novoklasikové rázu Pavla Ernsta, jest zde již uskutečněno, a bože, jak slavně uskutečněno! — Do češtiny byl výběr z básnického díla Lermontovova přeložen dvakrát: po prvé Aloisem Durdíkem ve Světové poesii ve dvou svazcích (1872 a 1874) na svou dobu pěkně a po druhé Františkem Táborským ve Sborníku světové poesie (posud 2 díly); výběr Táborského jest zvláště bohatý a vývojově uspořádaný a překlad sám většinou velmi dobrý. Překladatelské dílo Táborského bylo původně rozvrženo na tři svazky. Doufejme, že dočkáme se brzy i dílu třetího, když Démon, nedávno v Naší době uveřejňovaný, nasvědčuje, že p. Táborský vrátil se k lásce svého mládí.